

Concept Aanpak energie infrastructuur Zeeland

Context

De aanpak van energie infrastructuur moet in samenhang gezien worden met de Regionale Energiestrategie (RES) en de Cluster Energiestrategie (CES). In de RES zijn de landelijke klimaatdoelen vertaald naar Zeeuwse doelstellingen en een uitvoeringsprogramma. En in de CES staat de route waarlangs het industriecluster in Zeeland haar CO2 uitstoot wil verminderen richting 2030 en 2050. Energie infrastructuur is nodig om die verduurzamingsplannen mogelijk te maken en de klimaatdoelen te halen. Daarnaast is energie infrastructuur de 'enabler' van economische ontwikkeling en bepaalt de beschikbaarheid van energie in hoge mate het vestigingsklimaat. Met een stevig en robuust energiesysteem wordt het mogelijk om verduurzamingsplannen uit te voeren en CO2 uitstoot te reduceren. Provincie Zeeland neemt regie op de totstandkoming van het energiesysteem van de toekomst, waarmee Zeeland in staat gesteld wordt om de klimaatdoelen te halen. De regierol betekent vooral het bij elkaar brengen van partijen zoals het bedrijfsleven, netbeheerders en gemeenten. Vraag en aanbod van energie worden op elkaar afgestemd. Het gaat om opwek, opslag, transport en gebruik van elektriciteit, productie en toepassing van waterstof en benutting van (rest)warmte. Uiteraard heeft Zeeland al een bestaand energiesysteem, wat de komende jaren fors wordt doorontwikkeld. De uitdaging is om het goed in de tijd op elkaar aan te laten sluiten. En zolang het systeem nog niet klaar is, zal CO2 moeten worden afgevangen en afgevoerd. Daarnaast zullen we (als gebied) voor langere tijd (minimaal voor een periode van tien jaar) geconfronteerd worden met netcongestie. Dit betekent enerzijds dat er door de netbeheerders gewerkt gaat worden met een wachtlijst en anderzijds dat slimme oplossingen moeten worden bedacht om de Zeeuwse economie en de verduurzaming niet tot stilstand te laten komen.

Aanpak Zeeland

Centraal in de aanpak van het Zeeuwse energiesysteem is de Energieraad Zeeland. In die Energieraad bespreken bestuurders van verschillende belanghebbende partijen het proces van de ontwikkeling van het energiesysteem en de projecten die daarvoor nodig zijn. De energieraad bestaat uit Provincie Zeeland, Gemeenten (4 deelgebieden met ieder 1 vertegenwoordiger), Gasunie, TenneT, Stedin, North Sea Port / Smart Delta Resources, Economische Impuls Zeeland en VNO-NCW. Het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) zal mogelijk ook toetreden tot de Energieraad.

De Energieraad heeft via verschillende vertegenwoordigers dwarsverbanden met het bestuurlijk kernteam RES en de SDR board. In het bestuurlijk kernteam RES wordt gekeken in hoeverre Zeeland haar klimaatdoelstellingen behaalt en waar eventueel bijgestuurd moet worden. Als het gaat om aanpassing van het energiesysteem komt dit terug naar de Energieraad. De SDR board richt zich op de verduurzaming van het industriecluster. Naast maatwerkafspraken is de opgave wat betreft energie infrastructuur groot. Het gaat om projecten van nationaal belang die door het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat zijn opgenomen in het Meerjarenprogramma Infrastructuur voor Energie en Klimaat (MIEK). Dit zijn o.a. de Hoogspanningsverbinding 380 kV Zeeuws-Vlaanderen en de Waterstofbackbone. Deze projecten zijn bepalend voor het energiesysteem van Zeeland. NMIEK Projectenlijst in de bijlage.

In aanvulling op het NMIEK wordt op provinciaal niveau gewerkt aan het Provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (PMIEK). Het PMIEK is één van de resultaten uit de cyclus van integraal programmeren (zie actielijn 3). Het PMIEK wordt opgesteld door de Energieraad Zeeland en door Gedeputeerde Staten vastgesteld. Vastgestelde PMIEK projecten worden vervolgens aan netbeheerders aangeboden, met het verzoek deze projecten op te nemen in het investeringsplan, waardoor uitvoering van deze projecten wordt geborgd. Voor PMIEK projectenlijst, zie bijlage.

De ambtelijke voorbereiding van de Energieraad wordt gedaan door de Werkgroep Integraal Programmeren (WIP Zeeland). Er zijn 3 actielijnen (Actielijn 1: sneller bouwen, actielijn 2: beter benutten bestaande transportcapaciteit en actielijn 3: integraal programmeren) opgesteld aan de hand waarvan de Energieraad werkt aan de verbetering van de energie-infrastructuur en de beschikbaarheid van elektriciteit.

Actielijn 1: Sneller bouwen

Netbeheerders nemen zowel PMIEK als NMIEK projecten op in hun investeringsplan. Voor Gasunie gaat het hoofdzakelijk over nieuwe waterstofleidingen. Voor TenneT en Stedin heeft het betrekking op nieuwe hoog- midden- en laagspanningsstations en de verbindingen daartussen. De doorlooptijd van deze projecten wordt bepaald door het planproces, de ruimtelijke procedure en de feitelijke bouwtijd. De bouwfase is relatief kort, waardoor tijdwinst minder voor de hand ligt. Sneller bouwen kan door de plan-, en procedurefase meer in elkaar over te laten lopen. Wanneer het voorkeursalternatief vroegtijdig bekend is, kan de voorbereiding van de uitvoering opgestart worden tijdens de plan en procedurefase. Aan de hand van een monitoringstool voor energie-infraprojecten (stoplichtenmodel) wordt per kwartaal aan de Energieraad gerapporteerd over de voortgang en knelpunten. De voortgang van de PMIEK projecten wordt gemonitord door de WIP Zeeland. De voortgang van NMIEK projecten wordt gemonitord door de clusterregisseur die in opdracht van EZK is toegewezen aan het industriecluster Zeeland/West-Brabant.

De clusterregisseur wordt ondersteund door een projectmanagement organisatie die is ondergebracht bij Smart Delta Resources, het platform van energie intensieve bedrijven in de regio, North Sea Port en Provincie. Na afronding van de voortgangsrapportage door de clusterregisseur zal de rapportage over de NMIEK projecten gepresenteerd worden in de Energieraad. Doordat er een sterke samenhang is tussen NMIEK en PMIEK projecten is het belangrijk dat het samenspel tussen deze projecten goed wordt geborgd.

De NMIEK projecten worden hoofdzakelijk voorbereid en uitgevoerd via de Rijkscoördinatieregeling (vanaf 1 januari 2024 Projectprocedure). Het gaat naast 380 kV Zeeuws-Vlaanderen en de Waterstofbackbone ook om de aanlandingen van wind op zee en het hoogspanningsstation bij Borssele. De verwachting is dat daar op korte termijn ook de importterminals voor groene energiedragers (waaronder en voornamelijk ammoniak) aan worden toegevoegd. Het ministerie van EZK is hiervoor projectverantwoordelijke. Provincie Zeeland neemt deel aan ambtelijke en bestuurlijke overleggen, en ondersteunt het procesverloop waar mogelijk. Provincie Zeeland doet dit overigens niet zonder het eigen provinciale belang uit het oog te verliezen. Waar nodig worden ambtelijke opmerkingen doorgegeven en bestuurlijke zienswijzen via GS kenbaar gemaakt. Provinciale Staten worden hierbij actief geïnformeerd.

Momenteel wordt onderzocht of het in het kader van 'versneld bouwen' waardevol is om inpassingsteams in te stellen. Dit zijn teams die zorgdragen voor een integrale aanpak van de projecten. Hierbij is vooral een rol weggelegd voor Rijk, Provincie, Gemeente en de netbeheerder, om in samenspraak de ruimtelijke procedure en participatietraject te doorlopen met het oog op een goede inpassing. Welke overheid het project trekt en bevoegd gezag is, is per project afhankelijk. Als het om een project van provinciaal belang gaat kan Provincie in overleg met gemeenten ervoor kiezen om een inpassingsplan op te stellen.

Actielijn 2: vergroten flexibele capaciteit

Op 19 juli hebben TenneT en Stedin aangekondigd dat het hoogspanningsnet in Zeeland de maximale capaciteit heeft bereikt voor grootgebruikers. Dat betekent dat er geen ruimte meer is voor nieuwe en zwaardere zakelijke aansluitingen op het elektriciteitsnet. TenneT is in samenwerking met Stedin een zogenaamd congestiemanagementonderzoek gestart om te kijken of het elektriciteitsnet op drukke momenten kan worden ontlast. In het onderzoek is eerst tijd genomen om het probleem van

netcongestie te analyseren. De tweede fase is het marktonderzoek waarbij met bedrijven in contact wordt getreden om na te gaan in hoeverre bedrijven bereid en in staat zijn flexibiliteit aan te bieden.

Gedurende het onderzoek worden de belanghebbenden geïnformeerd over de voortgang. Er zijn tot op heden 3 bijpraatmomenten gehouden. Eerste inzichten hebben opgeleverd dat er veel aanvragen zijn voor batterijen en elektrolyzers. Deze worden op eenzelfde manier meegeteld als 'gewone' aanvragen. In hoeverre hier op een andere manier mee omgegaan kan worden is onderdeel van het onderzoek. Daarnaast is het nodig om de aanvragen in de tijd te plaatsen en na te gaan om welke locaties het exact gaat. Op de lange termijn is de enige structurele oplossing voor netcongestie het verzwaren van bestaande infrastructuur, waar nodig in combinatie met nieuw te bouwen stations.

Omdat netuitbreiding tijd kost zal Zeeland nog jaren geconfronteerd worden met netcongestie en wachlijsten. Stilstand is geen optie. Daarom heeft Provincie Zeeland het voortouw genomen om een Taskforce Netcongestie op te richten die aan de slag gaat met de mogelijkheden die er wel zijn (slimme oplossingen). Het gaat hierbij om het in kaart brengen van maatregelen die bedrijven zelf kunnen nemen en om zaken die nu al op het net van Stedin en TenneT geregeld kunnen worden. De moeilijkste categorie maatregelen gaat over slimme samenwerking tussen bedrijven onderling, en tussen bedrijven en Stedin. Hierbij valt o.a. te denken aan energy hubs en systemen waar opwek, opslag en verbruik bij elkaar gebracht worden om het energie efficiënter te gebruiken en het net te ontlasten. Bedrijven kunnen dit niet alleen, en Stedin mag vaak vanuit regelgeving ook geen initiatief nemen. Hierdoor is de kans groot dat er weinig gebeurt en dat kansen onbenut blijven, terwijl deze er wel zijn. Vanuit dit 'marktfalen' is het nodig om in te grijpen. Economische Impuls is hiervoor de meest geschikte partij. Provincie Zeeland wil Impuls dan ook de opdracht geven om de Taskforce Netcongestie te bemensen en actief projecten zoals energy hubs te gaan ontwikkelen en tot uitvoering brengen.

De Taskforce Netcongestie bestaat voorlopig uit de volgende partijen: Provincie, Gemeenten, Stedin, Economische Impuls, VNO-NCW, SDR/North Sea Port. Provincie Zeeland stelt een programma manager beschikbaar voor de aansturing van deze Taskforce. De uitvoering komt in handen van Impuls (voorlopig 2 FTE) vanwege de ervaring met projectontwikkeling en het opzetten van het energie expert platform. Via het Programma Verduurzaming bedrijventerreinen worden door Impuls, VNO-NCW en gemeenten energiescans uitgevoerd en de kansen in beeld gebracht. Daarna begint de fase van projectontwikkeling waarbij Provincie via Impuls en de extra inzet van hubregisseurs (Hubregisseurs zijn de spil in de realisatie van de (smart) energy hubs. Zij zijn de linking pin tussen de hub en haar stakeholders en het versnellingsprogramma van de Taskforce Netcongestie) de projecten gerealiseerd gaan worden. Dit moet in 2024 leiden tot 5 à 10 voorbeeldprojecten voor het Zeeuwse bedrijfsleven zodat beter en breder bekend wordt wat mogelijk is aan verduurzaming ondanks of wellicht dankzij netcongestie.

Actielijn 3: Integraal programmeren

Ons huidige energiesysteem is nog niet voldoende ingericht op de steeds meer groeiende vraag naar hernieuwbare energie. Om de energietransitie te kunnen blijven faciliteren zijn er ingrijpende veranderingen in het energiesysteem nodig. Grote investeringen in energie-infrastructuur, aanpassingen in het energiesysteem, in ruimtelijke planning en wetgeving zijn essentieel.

De realisatie van de energietransitie is een gezamenlijke opgave en uitdaging van netbeheerders, overheden en eindgebruikers. We slagen alleen in het maken van toekomstbestendige keuzes als we zo slim mogelijk om gaan met de capaciteit op het net. Afwegingen zijn complex en vragen om intensieve vormen van samenwerking.

Integraal programmeren is een werkwijze om dit proces te ondersteunen. Het integraal programmeren bestaat uit een aantal stappen en kent verschillende deelproducten. De resultaten

van het integraal programmeren zijn onder meer een energievisie en het PMIEK, het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat.

Deelproducten van het integraal programmeren zijn:

Processtap integraal programmeren	Op te leveren resultaat
1. Verkrijgen van inzicht	Overzicht van ontwikkelingen met een toekomstige claim op het energiesysteem, energievragers (kaartmateriaal)
2. Opstellen energievisie (versie 0.1 Q2 2024, versie 1.0 Q4 2024) en maatschappelijk afwegingskader (Q4 2024)	Energievisie en maatschappelijk afwegingskader
3. Ontwerpen ontwikkelvarianten	Aan de hand van het verkregen kaartmateriaal uit stap 1 en de visie uit stap 2 wordt bepaald welke energiedrager (E-G-W) het beste past bij welke ontwikkelingen (energievragers)
4. Afwegen en keuze variant	Resultaten uit stap 3 worden integraal tegen elkaar afgewogen aan de hand van de energievisie en het maatschappelijk afwegingskader. Uit deze afweging komt een keuzevolgorde t.a.v. energie-infrastructuren en respectievelijk de energiedrager (E-G-W).
5. Borgen en uitvoeren	Energie-infrastructuren krijgen stempel PMIEK project. Projectenlijst komt in monitoringstool e-infra projecten en komen daarmee terecht in Actielijn 1: sneller bouwen.

Energievisie

Binnen het integraal programmeren vervult de energievisie een rol als toetsingsinstrument, namelijk om te kijken of resultaten uit stap 1 passen bij een gezamenlijk toekomstbeeld als het gaat over (de beschikbaarheid van) energie-infrastructuur. Beleidsmatig is de functie van de energievisie veel breder dan alleen integraal programmeren.

De energievisie is een instrument waarmee de provincie samen met gemeenten, netbeheerders en diverse andere belangrijke stakeholders richting geeft aan het energiesysteem van de toekomst. In de energievisie worden structurende keuzes gemaakt over energieketens (elektriciteit, warmte, waterstof/gassen, brandstoffen) over sectoren (industrie/bedrijven, gebouwde omgeving, mobiliteit en landbouw) en gebieden (regio's, deelregio's, knooppunten). Het energiesysteem heeft invloed op

de fysieke leefomgeving, en andersom. Daarom heeft het meerwaarde om in de energievisie ruimtelijke keuzes te agenderen (of zelfs te maken) die afgestemd zijn op mogelijkheden én onmogelijkheden van het energiesysteem. Om ruimtelijke keuzes status te geven, kan gebruik gemaakt worden van instrumenten uit de Omgevingswet. Hiermee is het denkbaar dat de energievisie als programma zal gaan functioneren onder de omgevingsvisie.

In de energievisie worden mogelijkheden én onmogelijkheden (zowel technisch als maatschappelijk) van het energiesysteem in beeld gebracht. Door te kiezen voor een locatie specifieke en structurerende visie komt naar voren welke mogelijkheden (energiedragers) voor welke gebieden/ketens/sectoren in de toekomst wel of niet beschikbaar komen. Ontwikkelpaden om hiertoe te komen dienen daarbij als onderbouwing voor het wel/niet doen van bepaalde investeringen. Dit zal het voor eindgebruikers uiteindelijk makkelijker gaan maken om een route te bepalen t.a.v. een fossielvrije energievoorziening.